

Lars Gustafsson

Az alagút végén

A görcsös fájdalom lávafolyama izzó fehérről parázsvörösre váltott. Lassan, mint aki mély álomból ébred, ráeszmélt, hogy a zsémbelő hang görög igéket ragoz. Tanára hangja a gimnáziumból.

Gyerekség. Réges-rég meghalt. És most az aorisztosz-alakokkal nyúzza.

Más példát. Tessék. Hadd halljam.

Betéve tudott minden igét. Méghogy az elbeszélő múltat. Ha azt hiszi...

Őrütség. Felnőtt ember.

Görög igék egy másik világból.

Meglódult vele a szoba. Visszajöttek azok a pörölycsapások. Mintha egy kongó harang fémbörtönében ülne. Kínjaihoz a pokol ördöge sem tehetett volna semmi újat.

Abban a kréta- és tintaszagú másik világban, a repkényes iskolafalak mögött, ahol nemzedékek bicskái faragtak emlékeztetőt a megkopott padok fedelébe, ott mindig valami újról álmodoztak.

Gyomra hevesen ugrált, noha rég üres volt. Négy napja minden kijött belőle.

Míg az összehúzott nehéz függönyök túloldalán esteledett, lassacskán rájött, hol van.

A Lago Maggiore szegényebb partján akadnak ilyen panziók, Luganotól kissé keletre.

A tapéta romboid-mintája megfakult, néhai aranya olcsó lapu-zöld lett.

A viaszosvásznon-terítős íróasztalon petróleumlámpa, csavaros tintásüveg, töltőtoll, széthányt füzetek, pár könyv, amit egy hete vett.

Más nemigen akadt odabenn. Az ágy, amin feküdt, amolyan rekamié volt, nap-pal pamlagnak használhatták.

A műmárványlapos, alacsony asztalkát, amin a lavór állt, odahúzta az ágyhoz, amikor öklendezni kezdett. Undorodva toltá most odébb.

A sarokban két jobb napokat látott, disznóbőr koffere, s egy vállfán szürke felöltője, amire mindig úgy vigyázott. Annak az ujsa is kezdett kirojtosodni.

A nap minden pompa nélkül bukkott a tóba. Tüze a kormos esőfelhőkbe fült, s alighogy kiégett, feltámadt a szél. Brissago felől fújt. Megdördült az ég.

Az első cseppek gyerektenyerekként tapsikoltak az üvegen.

Minden hunyorgással tisztult a szeme, a tárgyak bizonytalansága eltűnt. A mig-rén vasmarka lazult. Bár lehet, hogy mindez csupán haladék volt, rövid felvonás-köz. Ahogy a trópusi orkán közepén is szélcsend honol.

Előfordult már vele ilyesmi. Nem vette kézpénznek.

A fájdalmak szélcsendje nemegyszer megdöbentő tanulságokkal szolgált, *sár-*

gás tanulságokkal, mert ebben az állapotban a legelvontabb dolgoknak is színe volt.

A szavak törekeny, szivárványszínű newtoni karikákként futottak át a sötét vízben. Ha összeütődtek, néha hosszú lánc lett belőlük, akár a molekulákból, néha szétfutottak mint az üveggolyók.

Ha láncuk túl nehéz vagy túl bonyolult lett, felbomlott újra.

A történelem nagy vezetői fényszórók kereszttüzeiben hunyorogtak, akár a gyanúsított a kihallgatáson. Háborúik rivaldafényben folytak, ahol minden kardcsapás árnyékot vetett.

A dobpergés, csatazaj, éljenzés, halálhörgés baljós bűgássá vegyült a kínok kagyolójában. Fel-felcsapott, akár a messzi tengermorajlás.

E történelem hol valósnak érzett, hol mesének.

Vágyott a napos nappalok kék ege után.

Szürke mennyboltjai alatt szeszélyes árnyak fenyegették.

Silsbe és Engandinbe se jutott el a nyáron, s itt most az ólmos november közelgett.

Persze Sils körül már minden utat ellepett a hó, s a panziók rég bezártak. Ley bájos alpesi mezői és a Val Fex felé kanyargó ösvények fölött téli viharok váltogatták egymást.

A zápor tapsikáló gyermekkezei makacsul doboltak tovább ablakán.

És sehol egy lélek!

Csupán a rosszul alvó, öreg tulajdonosnő nézett fel egyszer hozzá, az is csak kíváncsiságból.

Nem, azt a boszorkát egyetlen porcikája nem kívánta vissza. Sipító hangja, hegyes orra, szúrós vizslaszeme boldogult nővére emlékeztette.

Belátta, hogy túl van a veszélyen: beteg nem tud így gyűlölni.

Elmúlt a roham.

Halál torkából megtért vadász volt, egy újabb titkos trófeával.

Hajlamos volt a beteges tépelődésre. Nem igaz, hogy Bázelen kezdődött volna – csak az a makacs fejfájás kezdődhetett ott. Pfortában is szédelt már néha, jóval azelőtt. Álom és ébrenlét között mozgott, e kettősség meglepte óra közben, ott zümmögött tudata mélyén, akár egy dunsztosüvegbe zárt darázs.

Lehet, hogy akkor télen szállta meg, mikor a nátha fülére ment, s a fülgyulladását elhanyagolták. Agyhártya-valami. Nem vették komolyan.

Bár örökölhette is. Anyja kalandos lelkületű nő volt, nem túl erős.

Mindegy. Ott Bázelen tört ki rajta, s azóta kíséri. Vagy csak Bázelen mert először nevének nevezni – mert az ilyesmi se könnyű.

Sötétedett. Hosszú idő óta először környékezte meg valami zsigogó, puha, jóleső álmoság. Biztató jelnek vette.

Nem jutott hirtelen eszébe, hány éve hagyta ott Bázelt - tanszékét, kollégáit,

szorgos tanítványait, a kedves városkát patinás tornyaival, meghitt vendéglőivel, ízes virslijével és jó sörével.

Egyszerre Éden és Pokol. No persze, a betegség. Bár nem csak az. Mintha valami üzte volna. Valami belső megérezés. Tizenkét éve birkózott önmagával, tudta, hogy ereje véges.

Órákon át csak körmölt, nap nap után, eksztatikusan, enni is elfelejtett, csak az az írás, az ne maradjon félbe valahogy; ki kellett írnia magából mindent, szavakat lelni az anyagból áradó idegen zenére, amely az emberi fülnek észvesztő hangzavar.

Ezért a felfedezésért kész volt az áldozatra.

És így hát: Ariadne, arctalan, legalábbis emlékezetében arcvonások nélkül, az útvesztő legeslegmélyén, valahogy muzsikába bugyolálva – muzsikába, ami hallhatatlan világunk fülének. Ariadne, akit csupán e muzsika vesz körül; Ariadne, aki valaha titkos kulcsa volt s egyúttal börtönőre.

Azok a bűvös treibcheni napok, a komp-utak a nagy tavon keresztül, már-már elvesztek emlékei közt, bár furcsa mód éppúgy rabjuk volt ma is.

Másik világa tükröképekben élt tovább, egymást többszörözve-sokasítva, végül nem tudott kép és való között eligazodni.

Sohasem tudta, melyikben lehet; néha megfordult fejében: valaki tükröket állított börtönébe, hogy még jobban megzavarja.

A tó fölött vihar dühöngött, s a világ egyre feketébb lett odakinn. Európa fújta-tott tovább, akár egy éjszakába fűrődő vonat, útban ismeretlen céljai felé. Mind furcsább, idegenebb lett: önmaga paródiája. Falvai lassan elnéptelenedtek, Pommern és Mecklenburg jobbágy-unokái eltűnédztek a gyárkapuk mögött. Angliában egyre növekvő kémény-erdő pipált az ég felé.

A régi függőséget felváltotta egy új - szigorúbb, nehezebb a megszokottnál.

Vaspályák pókhálója ereszkedett a földre, lihegő mozdonyok rohantak terheikkel állomásról állomásra. A párás ablakok mögött munkába tartó didergők, félig-alvók.

Afféle Minótauroszt volt, egyedül a kormos éjszakával, bezárva százada labirintusába.

Tépelődéseitől nem messze esett már búcsúja Paul Reetől és Loutól, könnyelműnek vélt barátaitól.

Sokszor visszagondolt erre a búcsúra, s mind bizonytalanabb lett.

Nem mintha bármit is elfelejtett volna; mindenre emlékezett: szóváltásaikra, nővére haragjára, s a szokatlan érzésre, hogy *magára maradt*.

Noha annyiszor töprengett rajta, most döbrent rá: *a világ megvolt világfájdalma nélkül*.

Szülők, barátok, ismeretlenek. A javíthatatlan reménykedők. Az örök vándorok. A Sankey dalait fújó imaházások.

Odakinn zajlott a Történelem.

A filléres gyári pamutzövet eljutott Indiába - Ázsia orra előtt. Sok jóra való tanács kirekedt a keresztény világpiacról, de lám: az élet ment tovább. Minden valami rejtett, furcsa forgatókönyvet követett; minden, legelső leckeórái óta Pforta sötétes termeiben.

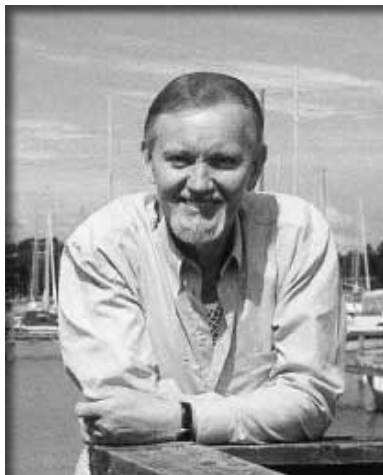
A világ megvolt világfájdalma nélkül.

Tény, való.

Kifelé tartott az alagútból.

Egykori búcsúja, melynek ujjai ott doboltak még ablakán, búcsúja Reetől és Loutól - minden sebláza ellenére - legeslegfontosabb élménye volt: amolyan emlékeztető, hogy az élet olthatatlan Fényszomj, s hogy leszegett fejjel lehetetlen felfedeznünk a napot.

Fordította: **Mervel Ferenc**

Mervel Ferenc

(Vecsés, 1936. nov. 26 – Stockholm, 2004. március 23.)

1956 októberében a Lőrinci Újság főszerkesztője, másfél hónappal később német tolmács egy ausztriai menekülttáborban.

Nyelvész, esszéíró, műfordító, a stockholmi Népegyetem nyelvtanára, a Magyar Írószövetség tagja.

Hét nyelvről fordított lírát és prózát. 87 szerző életművéből adott izelítőt a hazai és az északi olvasóknak. Azon kevesek közé tartozott, akik eredetiből tolmácsolják a 270 000 lakosú Izland és az alig 47 000 lelket számláló Feröer - szigetek irodalmát.

Rendszeresen publikált hazai, finnországi, szlovákiai és romániai lapokban, folyóiratokban is. Tucatnyi nyelvkönyvet, tankönyvet írt. Rendszeres svéd nyelvтанát Budapesten is kiadták, az Akadémiai Kiadó gondozásában.

1993-ban jelent meg első novelláskötete, a *Pillanatképek*.

A Horisont 1998-ban és 2000-ben különszámot szentelt fordításainak (Erdélyi magyar irodalom, 98/2 ; Ötágú síp - Öt ország magyar irodalmából, 2000/2). Tervezte többek között Pilinszky János, Kányádi Sándor, Tözsér Árpád, Nagy Gáspár és Rákos Sándor verseiből készült válogatásának közreadását. Négy antológiája jelent meg: *Északi verscsokor*. Svéd, dán, norvég, izlandi és fürjszk műfordítások. 1994; *Légyott északi fénnel*. Skandináv elbeszélők. 1997; *Kék fjord, ezüst sirály*. Skandináv költők. 1998; *Fehér éjszakák*. Finnországi svéd írók, 1999. Ezeket követte Tomas Tranströmer svéd Nobel-díj jelölt verseskötete, a *117 vers* (melyben Jávorszky Béla, Sulyok Vince és Thinsz Géza fordításai is szerepelnek), majd Ingibjörg Haraldsdóttir izlandi költő verseskönyve, a *Reykjavíki eső*. Ugyancsak a Széphalom Könyvműhely jelentette meg, halála évében, *Kortárs svéd költők* címmel, díszdobozban, három önálló kötetben Werner Aspenström: *Hanyatt a fűben*, Lennart Sjögren: *Tengertajték* és Per Helge: *Hullámhosszak* című általa válogatott és fordított verseit.

Tiglezan József felvétele